

dabatur. cognita dei voluntate futura
nunciabāt. Christus quippe in carne ven-
turus et in illo tam clara perfecta sunt. at-
que in eius nomine impleta. penitentia hominum
et ad deum conuersio voluntatum. remissio
peccatorum. gratia iusticie. fides piorum. et
per unum orbem in veram unitatem multitudi-
credentium. culture simulacrorum. demoni-
umque subversio. et temptationibus exercitatio.
perfectum purgatio. et liberatio ab omni
malo. iudicij dies. resurrectio mortuo-
rum. societatis impiorum. eterna damnatio
regnumque eternum gloriosissime ciuitatis
dei. conspectu eius immortaliter profu-
entis: in huius uis scripturis predicta
atque promissa sunt: quorum tam multa im-
pleta conspiciamus. ut recta pietate fu-
tura esse cetera credamus. Huius uis
rectitudinem usque ad deum uidentium. eiusque
in eternum coherendum. in sanctarum scri-
pturarum que predicatur atque asseritur ueritate
quicumque non credit et ob hoc nec
intelligunt: oppugnare possunt: sed
expugnare non possunt. Quapropter
in decem istis libris et si minus
quam nonnullorum de nobis expectabat in-
tentio: tamen quorumdam studio quantum uerus
deus et dominus adiuuante dignatus est sa-
tis fecimus: refutatio contradicentium im-
piorum que conditorum sancte ciuitatis de que
disputare institutum deos suos pre-
fuerunt. Quorum decem librorum quique superiorum
aduersus eos scripti sunt. que propter bonam uis
te huius deos colentes putant: quique autem
posteriores aduersus eos. que cultum deorum
propter uita que post mortem futura est sua-
dam existimant. Demceps itaque uelut in
primo libro polliciti sumus. de duarum ci-
uitatum que in hoc seculo perplexas diximus
in uicibus permixtas exortum. percursum. et de-
bitis finibus: quod dicendum arbitror quantum
diuinitus adiuuabor expecta.

Explicit liber decimus.

Incipiunt capitula libri. xi.

- i De ea parte opis qua duarum
ciuitatum id est celestis ac ter-
rene incia et fines incipiunt de-
monstrari.
- ii De cognoscendo deo: ad cuius
noticiam nemo hominum uenit: nisi
per mediatorum dei et hominum homines
ihesum christum.
- iii De auctoritate canonice scri-
pture: diuino spiritu condite.
- iiii De ordinatione mundi: que nec in tem-
poralis sit nec nouo dei ordina-
ta consilio: quasi postea uoluit
quod antea noluerit.
- v Tam non esse cogitandum de infim-
is temporum spatiis an mundum: que
nec de infimis locorum.
- vi Creationis mundi temporum unum
esse principium: nec aliud alio pre-
ueniri.
- vii De qualitate primorum dierum: que
antequam sol fieret uespera et ma-
ne traduntur habuisse.
- viii Que qualisue intelligenda sit
dei requies que post opera sex die-
rum requieuit in septimo.
- ix De angelorum ordinatione quod secundum
divina testimonia sentiendum sit.
- x De simpliciter incommutabili tri-
nitate patris et filii et spiritus sancti
unius dei. cui non est aliud que-
litas aliud substantia.
- xi An eius beatitudinis quam sancti
angeli ab initio sui spiritus habue-
runt etiam illos spiritus que in ueritate
non steterunt participes fuisse
credendum sit.
- xii De operatione beatitudinis iusto-
rum necdum tenentium promissionis
domine primam: et primorum in padis-
lo hominum an peccatum.
- xiii An ita unius felicitatis omnes
angeli sint creati: ut neque lap-
suros se possent nosse que elapsi
sunt: et post ruinam latentium

aüt dicet etiã ipm nouo consilio exto-
gitasse ut de cetero sit aima in eternũ
beata quõ eum alienũ ab ea q̄ illis q̄
displicet mutabilitate monstrabunt
Porro si ex tẽpore creatã. s; meliõvl-
terius tẽpore piturã. tãq̄ numerũ ha-
bere in ciũ. s; nõ habẽ finẽ fatẽtur. et
ideo semel exptam miseras. si ab eis
fueit liberata. nunq̄ misera postea fu-
turã: nõ vtiq; dubitabũt. hoc fieri. ma-
nẽte in cõmutabilitate õ filij dei. Sic
ergo credãt et mundũ ex tẽpore fieri
potuisse: nec tñ ideo deũ in eo faciẽdo
eternũ consiliũ volũtatẽq; mutasse.

Deinde videndũ est. **Ca. v.**
Istis q̄ deũ conditorẽ mũdi esse
consentiũt. et tñ querũt de mũdi tẽpõẽ
quid respõdeamus: qd̄ ipi respõdeãt
de mũdi loco. Ita enĩ querit̄. cur poti-
us tunc. et nõ antea factus sit: quẽ ad-
modũ queri p̄t cur hic potius vbi est
et nõ alibi. Nã si infinita spacia tẽpo-
ris ante mundũ cogitãt in quib; eis
nõ videt̄ deus ab ope cessare potuis-
se: similiter cogitẽt extra mũdũ infini-
ta spacia locor; in quib; si quisq̄ dicat
nõ potuisse vacare õmpotentẽ: nõne
õsequẽs erit. ut innumerabiles mũdos
cũ epicuro somniare cogãtur. ea tñ
differẽtia. q̄ eos ille fortuitis motib;
athomõz gigni asserit. et resolui. isti
aüt ope dei factos dicturi sũt. si eũ p̄
interminabilẽ immẽsitatẽ locor; ex-
tra mundũ arcũquaq; patẽtũ vacare
noluerint. nec cosde; mũdos qd̄ etiã
de isto sentiũt. vlla causa posse dissol-
ui. Cũ hijs enĩ agimus qui et deũ in-
corpõ: eũ. et õim naturã q̄ nõ sunt qd̄
ipe creatorẽ nobiscũ sentiũt: alios mi-
mis indignũ ẽ ad istã disputacõz re-
ligiõis admittẽ. maxie q̄ apud eos
qui multis dñs sacror; obsequiũ defe-
rendũ putãt. isti phos ceteros nobi-
litate atq; aũctate vicerũt: nõ ob ali-
ud. nisi q̄ lõgo quidẽ interuallo. ve-

rũtamẽ reliquis p̄p̄inquoies sũt veri-
tati. An forte substãtiã dei. quã nec cõ-
cludũt nec determinãt. nec distẽdunt
loco. s; eã sicut de deo sentire dignũ ẽ.
fatent̄ in corpõ: ea p̄sentia vbiq; totã
a tantis locor; extra mundũ spacijs
absentẽ esse dicturi sũt. et vno tñ. aut
in cõpacõẽ illius infinito. aut isto exi-
guo loco in quo mũdus est occupat;.
Nõ opimõ: eos in hec vãiloq;ã p̄gres-
suros. Cũ igit̄ vnũ mundũ ingenti
quidẽ mole corpõ: a finitũ tñ et loco
suo determinatũ. et opante deo factum
esse dicũt: qd̄ respondet de infinitis ex
mundũ locis cur in eis ab opere deus
cessauerit: hoc sibi respondeãt de infi-
nitis añ mundũ tẽporib; cur in eis ab
ope deus cessauerit. Et sicut nõ ẽ cõ-
sequẽs ut fortuiti potius q̄ racõẽ di-
uina deus nõ alio. s; isto in quo est lo-
co mũdũ õstitueit cũ pariter in infinitis
vbiq; patẽtib; nullo excellẽcõẽ me-
rito possit hic eligi. q̄uis eã de diuinã
racõz. q̄ id factũ est nulla posset hũã-
na õp̄hendẽ natura: ita nõ ẽ õsequẽs
ut deo aliquid existimemus accidisse
fortuiti q̄ illo potius q̄ a teriore tpe
õdidit mũdũ. cũ eqliter anteriora tẽ-
pora p̄ infinitũ retro spaciũ p̄terissent
nec fuisset aliq̄ differẽtia. vnde tẽpus
tẽpori eligẽda p̄poneret. Qd̄ si dicunt
inanes esse hoim cogitacões quibus
infinita imaginãtur loca cũ locus nul-
lus sit p̄ter mũdũ: respondet̄ eis isto
modo inamiter hoies cogitãt p̄teri-
ta tẽpora vacacõis dei cũ nullũ tẽpus
sit ante mundũ. **Ca. vi.**

Seni recte discernit̄ eternitas
et tẽpus. qd̄ tẽpus sine aliq̄ mo-
bili mobilitate nõ est in eternitate aüt
nulla mutatio ẽ: q̄s nõ videat qd̄ tẽ-
pora nõ fuissent nisi creatura fieret. q̄
aliquid aliq̄ mutacõne mutaret: cuius
mocõis et mutacõis cũ aliud atq;
aliud q̄ simul eẽ nõ possunt. cedit. atq;

figmificat eoz q̄ requiescūt in deo: sic leticia domus. leticiā figmificat eoz q̄ letātur in domo. etiā si nō eos domus ip̄a s̄ alia res aliqua letos faciat: q̄n̄ tomagis si eadē domus pulchritudine sua faciat letos habitatoēs. ut nō solū eloquēdi mō leta dicatur. quo si figmificamus p̄ id qd̄ cōtinet id qd̄ dicitur sicut theatra plaudūt prata mugūt cū m̄ illis hoīes plaudāt m̄ his boues mugiat: s̄ etiā illo quo figmificatur p̄ efficientē id qd̄ efficit. sic leta epla dicit. figmificās eoz leticiā quos legētes efficit letos. Cōueniētissime itaq; cū deū requiesuisse p̄phetica narrat auctoritas figmificat requies eoz rū qui i illo requiescūt: et quos ip̄e facit req̄escē. Hoc etiā homib; quib; loquitur. et p̄pter quos vtiq; cōscripta ē. p̄mittere p̄phetia qd̄ etiā post bona opa que m̄ eis. et q̄ p̄ eos opatur deus: si ad illū prius in ista p̄ fidē quodā mō accesserint: in illo habebūt requiē sempiternā. Hoc enī sabbati vacatōe ex p̄cepto legis i veterē dei populo figuratū ē: vñ suo loco diligētius arbitroz differendū. **Ca. ix.**

Nunc qm̄ de sancte ciuitatis exortu dicē institui. et prius qd̄ ad sanctos āgelos attinet dicēdū putau q̄ huius ciuitatis magna pars ē et ex beatior q̄ nunq̄ p̄grinata: q̄ hinc diuina testimonia suppetant q̄ntū satis videbit̄ deo largiēte explicāe curabo. **S**ibi de mūdiciōe sacre litē locūtur nō euidenter dicit̄ vtrū vel quo ordine creati sint āgeli: s̄ si p̄termis̄si nō sūt vel celi noīe vbi dictū est i p̄ncipio fecit deus celū et terrā: vel potius lucis huius de q̄ loquor figmificati sūt. Nō autē esse p̄termis̄sos hinc existimo q̄ septū est requiesuisse deū die septimo ab omib; opib; suis q̄ fecit: cū liber ip̄e ita sit exorsus. In p̄ncipio creauit deus celū et terrā: ut ante celū et terrā nichil

aliud fecisse videat̄. Cū ergo a celo et a terra cepit. at; ip̄a terra quā p̄missus fecit sic scriptura eloq̄t̄ inuisibilis et incōposita. nō dūq; luce facta vtiq; tenebre fuerint sup̄ abissum id ē sup̄ quandā terre et aque in distinctā cōfusione vbi enī lux nō est. tenebre sint necesse ē: deinde omnia creādo disposita sint q̄ p̄ sex dies cōsumata narratur: quō angeli p̄termis̄serunt tanq̄ non essent in opib; dei. a quib; i die septimo requiescūt. **O**pus autē dei esse angelos. hic quidē et si nō p̄termis̄sus. non tñ euidenter exp̄ssus ē: s̄ alibi hoc sancta scriptura clarissima voce testat̄. **N**ā et ymno triū in cammo viroz cū p̄dictū esset. b̄ndicite omnia opa dñi dñm: in executōe eozūde operū etiā sancti angeli noīati sūt. Et i psalmo canitur. **L**audate dñm de celis: laudate eū in excelsis. **L**audate eū oēs angeli eius: laudate eū omēs v̄tutes eius. **L**audate eū sol et luna: laudate eū oēs stel et lumē. **L**audate eū celi celozū: et aq̄ q̄ sup̄ celos sūt laudēt nom̄ dñi. qm̄ ip̄e dixit et facta sūt: ip̄e mādauit et creata sūt. **E**t iā hic aptissime a deo factos angelos diuinitus dictus ē: cū eis inter cetera celestia commemoratis inferē ad oīa ip̄e dixit et facta sūt. **Q**uis porro audebit op̄mari. post omnia ista q̄ sex dieb; enumerata sūt angelos factos? **S**ed et si q̄s ita desipit: redarguit istā vanitatē illa scriptura paris auctoritatis vbi deus dicit. **Q**n̄ facta sūt sidera: laudauerunt me voce magna omēs āgeli mei. **N**ā ergo erat angeli: qm̄ facta sūt sidera. **F**acta sunt autē quarto die. **N**ūquid nā ergo die tercio factos cē dicemus? **A**bsit. **I**n p̄mptu est enī qd̄ illo die factū sit. **A**b aq̄s vtiq; terra discreta ē. et distinctas sui generis species. duo ista elemēta sup̄ferūt et p̄duxit terra que qd̄ ei radicit̄ inlaxerat. **N**ūquid nā secōs? **N**ec hoc

corpus quod non ubique suum totum est. alia incorruptio que ubique eius tota est quod omnis pars incorruptibilis corporis etiam ceteris inaequaliter equaliter corrupta est. Neque enim ubi gratia quod digitus minor est quam tota manus: deo incorruptibilior manus quam digitus. Ita cum sint inaequales manus et digitus. equalis est tamen incorruptibilitas manus et digitus: ac pro hoc quod in corpore incorruptibilis inseparabilis incorruptibilitas sit: aliud est tamen substantia quam corpus dicitur: alia qualitas eius. quam incorruptibile nuncupatur: et ideo etiam sic hoc non est quod habet. Anima quod ipsa etiam si semper sit sapiens sic erit cum liberabitur in eternum: participatione tamen incommutabilis sapientie sapiens erit quam non est quod ipsa. Neque enim si aer in sua luce nunquam deseratur: ideo non aliud est ipse. aliud lux quam illuminatur. Neque hoc ita dixerim: quod aer sit anima quod putaverunt quidam quod non potuerunt incorporea cogitare naturam. Sed hoc ad illa etiam in magna disparitate de spiritualitate quandam similitudinem: ut non incommode dicatur. sic illuminari animam incorporea luce incorporea simplici sapientia dei sic illuminatur aeris corpus luce corporea: et sicut aer tenebrescit ista luce deseratur. nam nichil sunt aliud quam dicuntur locorum quorumque corporaliu tenebre quam aer caret luce: ita tenebrescit animam sapientie luce puram. Secundum hoc enim dicuntur illa simplicia que principaliter vereque divina sunt quod non aliud est in eis qualitas. aliud substantia. nec aliorum participatione. vel divina. vel sapientia vel beata sunt. Ceterum dicitur est in scripturis sanctis. spiritus sapientie multiplex. eo quod multa in se habeat: sed que habet hoc etiam: et ea omnia unus est. Neque enim multe sed una sapientia est. in qua sunt infinita quidem eius finiti thesauri rerum intelligibilium: in quibus sunt omnes inuisibiles atque incommutabiles rationes.

rerum etiam visibilium et mutabilium quam ipsam facta sunt: quoniam deus non aliquid nesciens fecit: quod nec de quolibet bono artifice recte dici potest. Porro si scies fecit omnia: eamque fecit quam noverat. Ex quo occurrit animo quiddam mirum. sed tamen verum: quod iste mundus nobis notus esse non posset. nisi esset: deo autem nisi notus esset. esse non posset. **C**ari. Sed cum ita sint nullo quidem modo secundum spacium aliquod temporis prius erant illi spiritus tenebre quos angelos dicimus: sed sicut facti sunt lux facti sunt. non tamen tamen ita creati ut quoquomodo ita essent. et quoque modo viveret: sed etiam illuminati ut sapienter beateque viveret. Ab hac illuminatione averhi quidam angeli non obtinuerunt excellenter sapienter beateque vite quam procul dubio non nisi eterna est. eternitatis sue certa atque segura: sed rationalem vitam licet insipienter sic habet ut eam non possint amittere nec si velint. Quatenus autem antequam peccassent. illius sapientie fuissent participes: de finemque preteritum In eius tamen participatione equales fuisse istos illis quam propterea vere pleneque beati fuerunt quoniam nequaquam de sue beatitudinis eternitate falluntur. quod dicturi sumus: quoniam quidem. si equales in ea fuissent. iam isti in eius eternitate mansissent pariter beati. quod pariter certis. Neque enim sic vita quam diuicuique fuerit. ita eterna vita veraciter dici potest: si finem habitura sit. Siquidem vita tantummodo vivendo: eterna vero: finem non habendo nominata est. Quapropter quod unus non quicquam eternum omnino beatum sit: dicitur enim etiam penalis ignis eternus: tamen si vere perfectaque beata vita non nisi eterna est. non erat talis istorum. quoniam de futura. et propterea non eterna. siue id sciret. siue nesciret putaret: quod sciret timor. nesciret error. beatos esse utique non timebat. Si autem hoc ita nesciebant ut falsis incertisue consideret. sed verum sempiternum an quicquam

finē habiturū esset bonū suū in neutra
partē firma assensione ferebatur. ipa
de tanta infelicitate cū et aō etiā bea-
te vite plenitudinē quā in sanctis an-
gelis eē credimus nō habebat. Ne-
q; enī beate vite vocabulū ita trahis-
mus ad quasdā significacōnis angu-
stias ut solū deū dicamus beatū: q̄ tñ
vere ita beatus est ut maior beatitudo
esse nō possit. In cuius opacōe q̄ an-
geli beati sūt sua quadā sūma beatitu-
dine q̄ esse in angelis potest: qd̄ aut
quantū est. ¶ Ca. xij.

Nec ipos tñ qd̄ attinet ad racō-
nalē vel intellectualē creaturā.
beatos nūcupādos putamus. Quis
enī p̄mos illos hoīes in paradiso ne-
gare audeat beatos esse ante peccatū:
q̄uis sua bñtudo. q̄ dicitur a vel vtrū
eterna est incertus. Esset aut̄ eterna
nisi peccassent: cū hodie nō impudē-
ter beatos vocemus. quos videmus
iuste ac pie cū spe future immortalitatis
hanc vitā ducē sine crimine vastante
conscientiā: facile impetrātis peccatis
huius infirmitatis diuinā misericordiam.
Qui licet de sue p̄seuerantiē p̄mo certū
sint: de ipa tñ p̄seuerantiā sua repiūtur
incerti. Quis enī hoīm se i actōe p̄se-
cutiq; iusticie p̄seueraturū usq; in finē
sciat: nisi aliqua reuelacōne ab illo fi-
at certus. qui de hac re iusto latētiq;
iudicō nō omēs instruit s; neminē fal-
lit. Quantū itaq; p̄tinet ad delectacōz
p̄sentis boni beator erat p̄mus homo
in paradiso. q̄ quilibet iustus i hac in-
firmitate mōdi: q̄ntū aut̄ ad spem futu-
ri boni beator quilib; i quibuslib; cru-
ciatib; corpis cui nō opimione. s; cer-
tavitāte manifestatū certū est. sine fi-
ne habiturū omī molestia carentē so-
cietatē angelorū i participacōe sūmi
dei: q̄ erat illē homo sui casus incertus
in magna felicitate paradisi.
¶ Socirca cuius iā nō ¶ Ca. xij.

difficiliter occurrit. vtroq; cōiuncto
effici bñtudinē quā recto p̄posito in-
tellectualis natura desiderat: hoc ē ut et
bono incommutabili qd̄ deus ē sine vl-
la molestia p̄fruat: et in eo se in eter-
nū esse mansurā nec vlla dubitacōne
cūctetur: nec vllō errore fallat. Hāc
habē āgelos lucis. pia fide credimus:
hāc nec anteq̄ caderēt habuisse āge-
los peccōres q̄ sua p̄uitate illa luce p̄-
uati sūt osequenti racōne colligimus:
habuisse tamē aliquā. si non p̄sciam
beatitudinē: si vitā egerūt ante p̄cēm
p̄fecto credēdi sūt. Aut si durū vide-
tur q̄n facti sūt angeli. alios credere
ita factos ut nō accepim̄ p̄scientiā p̄-
seuerantiē vel casus sui. alios aut̄ ita ut
veritate certissima eternitatē sue bñ-
tudinis nossent s; equalis felicitatis
omēs ab inicio creati sūt. et ita fuerūt
donec isti qui nūc mali sūt ab illo bñ-
tudinis lumīe sua voluntate cecidit-
sent: p̄cul dubio multo ē durius nunc
putāe āgelos sanctos eterne sue bñ-
tudinis incertos. et ipos de semetipsis
ignorare: qd̄ de illis p̄ scripturas san-
ctas nosse potuimus. Quis enī catho-
licus xpianus ignoret nullū nouū dia-
bolū ex bonis angelis vltorius futurū
sicut nec istū i societate bonorū ange-
lorum vltorius rediturum. Veritas
quippe in euāgelio sanctis fidelibus
q; p̄mittit. q̄ erunt eq̄les angelis dei:
quib; etiā p̄mittit q̄ ibūt in vitā eter-
nā. Porro aut̄ si nos certi sumus. nū-
quā nos ex illa immōli felicitate ca-
suros: illi vero certi nō sūt: iā potiores
non equales erimus. S; q; nequa q̄
veritas fallit: et equales eis erimus:
p̄fecto etiā ipi certi sūt sue felicitatis
eterne. Cuius illi alij q; certi nō fuerūt
nō enī erat eorū eterna felicitas cuius
certi essent q̄ finē fuerat habitura: re-
stat ut aut̄ impares fuerim̄. aut si pa-
res fuerim̄. post illozū ruinā. illis certa

semita se semper
essentia fere q's d
in a matelo i euāgel
tuere ab inicio nō v
sic esse accipendū ut n
a fuita ab inicio id ē
nō generis et quo vne
est qui dicitur possit
etiā ab inicio sue cōditio
nō sicut dicitur nō p̄
etis angelis sicut sicut
sicut dicitur creaturā p̄
sicut dicitur p̄sentis et dicit
sicut dicitur q̄ nec quā
et omnipotens quā dicit: et qu
nec dicitur voluit q̄ dicit
et at p̄suppōit dicitur im
et sicut dicitur q̄ dicit
bannes ap̄tus aut̄ ab in
peccat: hoc est ex quo c
dicitur dicitur: quā m̄ p̄
volūtas habē nō possit
ne quisq; accipit. nō
os sicut dicitur m̄ dicitur: s;
sicut dicitur q̄ sua quā dicit p̄
ad dicitur quō dicit p̄sentis
bannes dicitur m̄ dicitur q̄ tant
dicitur ut nō vtrū dicitur
dicitur nobis dicitur ab dicit
nō dicitur de dicitur ab dicit
sed in veritate nō dicitur: v
lapis m̄ dicitur vtrū in
dicitur eius p̄cepta fact
cum sanctis angelis p̄sentis
¶ Sicut aut̄ in dicitur
quā dicitur dicitur v
q̄ in veritate nō sicut dicitur
nō dicitur veritas in eo. Est aut̄
illa dicitur. Locū aut̄
m̄ dicitur. Sicut enī vide
m̄ dicitur nō sicut dicitur q̄ veritas
sicut dicitur q̄ sit causa ut m̄ dicitur
sicut dicitur q̄ in eo veritas nō sicut
sicut dicitur ut in eo veritas nō
sicut dicitur. ¶ Sicut locū

scientia sue sempiternae felicitatis accesserit: nisi forte quis dicat id quod dominus ait de diabolo in euangelio. ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit. sic esse accipiendum ut non solum homicida fuerit ab initio id est in initio humani generis. ex quo utique homo factus est quem decipiendo possit occidere: verum etiam ab initio sine condicione in veritate non steterit: et ideo nunquam beatus cum sanctis angelis fuerit suo recusans esse subditus creatori: et per suam superbiam vel privata potestate elatus. ac per hoc falsus et fallax. quod nec quisquam potestatem omnipotentis euadit: et qui per ipsam subiectionem noluit tenere quod vere est. affectat per superbiam elationem simulare quod non est: ut sic intelligatur etiam quod beatus iohannes apostolus ait ab initio diabolus peccat: hoc est ex quo creatus est iusticia recusauit: quam nisi pia deoque subdita voluntas habere non posset. **H**ic sententia quisquis accipiat. non cum illis hereticis sapit id est manichaeis et huiusmodi alie ita sentiunt quod suam quandam propriam tanquam ex aduerso quodam principio diabolus habeat naturam mali: quod tanta vanitate desipiunt. ut cum verba ista euangelica in auctoritate nobiscum habeant non attendant non dixisse deum a veritate alienus fuit. sed in veritate non stetit: vbi a veritate lapsus intelligi voluit. in qua utique si stetit eius princeps factus. beatus cum sanctis angelis permaneret.

Subiecit autem iudicium **Ca. xiiij.** quasi quesivimus vnum ostendat quod in veritate non steterit. atque ait. Quia non est veritas in eo. **E**sset autem in eo: si in illa stetit. **L**ocutione autem dictum est minus veritatis. **S**ic enim videtur sonare in veritate non stetit quod veritas non est in eo: tanquam ea sit causa ut in veritate non steterit. quod in eo veritas non sit: cum potius ea sit causa ut in eo veritas non sit. quod in veritate non stetit. **I**sta locutio est in

psalmo. ego clamaui. quomodo exaudisti me deus: cum dicendum fuisse videtur. exaudisti me deus quomodo clamaui. **S**ed cum dixisset ego clamaui tanquam ab eo quereretur vnum se clamasse monstraret: ab effectu exauditionis dei clamoris ostendit affectum: tanquam diceret. **H**inc ostendo clamasse me: quomodo exaudisti me. **Ca. xv.**

Illud etiam quod ait de diabolo iohannes. ab initio diabolus peccat. non intelligitur. sed naturale est nullo modo esse peccatum. **S**ed quod respondet prophetis testimoniis siue quod isaia ait. sed figurata persona principis babiloniae diabolus notans quod cecidit lucifer. qui mane oriebat. siue quod iheremias in deliciis paradisi dei fuit omni lapide pretioso ornatus esse. **V**bi intelligitur fuisse aliquando sine peccato. **N**am expressius ei paulo post dicit. Ambulasti in diebus tuis sine vicio. **Q**ue si aliter convenientius intelligi nequeunt oportet etiam et illud quod dictum est in veritate non stetit. sic accipiamus quod in veritate fuit. sed non permanens: et illud quod ab initio diabolus peccat. non ab initio ex quo creatus est peccare reputandus est: sed ab initio peccati. quod ab ipsius superbia cepit esse peccatum. **N**ec illud quod scriptum est. in libro iob. cum de diabolo sermo esset hoc est initium figmenti domini. quod fecit ad illudendum angelis suis. cui consonare videtur etiam psalmus vbi legitur: draco hic quem finxisti ad illudendum ei sic intelligendum est. ut existimemus tale ab initio creatum cui ab angelis illuderetur: sed in hac pena post peccatum ordinatum. **I**nitium ergo eius figmenti est domini. **N**on enim est vlla natura etiam in extremis infimisque bestiolis quam non ille constituit. a quo est omnis modus. omnis species. omnis ordo. sine quibus nichil rerum inveniri vel cogitari potest: quanto magis angelica creatura. quam omnia cetera quam deus creavit naturae dignitate

Sicut ergo contraria contrarijs opposita sermōnis pulchritudinē reddūt ita quedā nō verborū s; rerū eloquētia cōtrariorū oppositiōne seculi pulchritudōs pōnit. Aptissime hoc positū ē in libro ecclesiastico isto mō. Cōtra malū bonū. et contra mortē vitā. sic cōtrariū pccōr: et sic intuerē in omnia opa altissimi; bīma bīma. vna contra vnum.

Quāuis itaq; diuini **Ca. xix.** sermōnis obscuritas etiā ad hoc sit vtilis. q; plures sentētiās veritatis parit qm lucē noticiē pducit. dū aliū eum sic. aliū intelligit sic: ita tū ut q; in obscuro loco intelligit. vel attestatiōne rerū manifestat. vel alijs locis mīme dubijs asseratur: siue cū multa tractātur. ad id q; pueniatur qd sensit ille q; scēpit. siue id lateat. s; ex occasione p fūde obscuritatis. alia quedam vera dicantur: non michi videtur ab operibus dei absurda sententia. si cum lux prima illa facta est angeli creati intelligūtur inter sanctos angelos et immundos fuisse discretum vbi dictū est. et diuisit deus inter lucē et tenebras. et vocauit lucē diē. et tenebras vocauit noctē. Solus quippe ille ista discernē potuit. qui potuit etiā prius q; caderēt pscare casuros: et p uatos lumie veritatis i tenebrosa supbia remāsurōs. Nā inter istū nobis notissimū diē et noctē id ē inter hāc lucez et has tenebras: vulgatissima sensib; nris lumina celi ut diuidēret impaut. fiat inquit lumina i firmamēto celi. ut luceāt sup terrā: et diuidāt inter diē et noctē. Et paulo post fecit inquit deus duo magna lumina: lumina maius in pncipia diei: lumina minus i pncipia noctis. et stellas: et posuit illa deus i firmamēto celi. lucere sup terrā. et p esse diei et nocti: et diuidē inter lucē et tenebras. Inter illā vero lucē que sancta societas

angelorū est. illustratiōe veritatis intelligibiliter fulgēs. et ei cōtrarias tenebras id ē malorū angelorū auersorū a luce iusticie. tetras mētes ipse diuidere potuit: cui etiā futurū nō naturē s; volūtatē malū occultū. a incertū esse nō potuit. **Ca. xx.**

Quiq; illud nō est ptereūdū silentio q; dixit deus. fiat lux et facta ē lux. continuo subiūctū est. et vidit lucē q; bona est. nō postea q; sepaunt inter lucē et tenebras. et vocauit lucē diē. et tenebras noctē: ne simul cū luce etiā talib; tenebris testimoniu placitū sui phibuisse videret. Nā vbi tenebre incul pabiles sūt. inter q; et lucē istā hīs oculis cōspiciā lumina celi diuidūt. non ante. s; post infertur: et vidit deus q; bonū est. Posuit inquit ea infirmamēto celi lucere sup terrā. et p esse diei et nocti: et separe inter lucem et tenebras et vidit deus q; bonū est: et post modū infertur. Et sepaunt deus inter lucē et tenebras: et vocauit lucē diē et tenebras vocauit noctē. Nō hoc loco additū ē. et vidit deus q; bonū ē. ne vtrūq; appellaret bonū cū ess; horū. alterū malū vicio pprio nō natura: et ideo sola lux ibi placuit ditioni. tenebre aut angelice. et si fuerāt ordinade. nō tamē fuerāt approbande.

Quid est enī aliud **Ca. xxi.** intelligendū in eo q; p omnia dicitur. vidit deus q; bonū est. nisi opis approbatiō scdm artē facti q; sapiētia dei ē: Deus aut usq; adeo nō cū factū ē tūc didicit bonū ut nichil eorū fieret. si ei fuiss; incognitū. Dū ergo videt q; bonū est qd nisi vidisset anteq; fieret. nō vtiq; fieret: docet bonū esse. nō dicit. Et plato quidē plus ausus est dicere elatū sc; deū gaudio. mūdū vniuersitate pfecta: vbi et ipse nō usq; adeo desipiebat ut putaret deum sui opis nouitate factū beatiorē: s; sic ostendē

voluit artificia suo placuisse iam factū
quod placuerat. in arte faciendū: nō quod
ullo modo dei scientia varietur ut aliud in
ea fiat: que facta nondū sūt. aliud quod
iam sūt. aliud quod fuerūt. Non enim more
nōro ille vel quod futurū est. prospicit. vel quod
p̄teritū est aspicit. vel quod p̄teritū ē respi-
cit: sed alio modo quodā a nōra cogitacō-
nū consuetudinē lōge alteque diuer-
so. Ille quippe nō ex hoc illud cogi-
tacōne mutata. sed omnino incommutabi-
liter videt: ita ut illa quod tēpore
sūt. et futura nondū sūt. et p̄terita
iam sūt. et p̄terita iam nō sūt: ipse ve-
ro hoc omnia stabili ac sempiterna p̄-
scientia comprehendat: nec aliter oculis.
aliter mente. Nō enim ex animo cō-
stat. et corpe: nec aliter nūc. aliter an-
te. aliter postea: quā nō sicut nōra. ita
eius quod scientia trū tēpore p̄sentis vi-
delicet. et p̄teriti vel futuri varietate mu-
tatur: apud quē nō est immutacō. nec
momenti obūbracō. Nec enim eius in-
tentiō de cogitacōne in cogitacōnes
transit: in cuius in corpore eo tantu simul
adsūt cuncta quod nouit: quā tēpore ita
nouit nullis suis tēporalibus nōcōibus:
quē admodū tēpalia mouet nullis suis
tēporalibus motibus. **I**bi ergo vidit bonū
esse quod fecit ubi bonū esse vidit ut
faceret: nec quia factum vidit scien-
tiā duplicauit. vel ex aliq̄ parte auxit
tanquā minoris scientie fuerit pruisque
faceret quod videret: qui tā p̄fecte non
oparetur nisi tā p̄fecta scientia cui mi-
chil ex eius operibus adderet. **Q**ua-
propter si tantūmodo nobis insinuādū
esset quod fecit lucē. sufficere dicitur fecit de-
us lucē. **S**i autē nō solū quis fecit ve-
rū etiā p̄ quod fecit: satis esset ita enume-
rari et dixit deus fiat lux. et facta est lux:
ut nō tūc deū. sed etiā p̄ verbū lucē fecisse
nossemus. **Q**uia vero tria quedā ma-
xime scienda de creatura nobis oportet
tūc intuari quis eā fecit. p̄ quod fe-

cerit. quā fecerit. dixit deus inquit. fi-
at lux. et facta est lux: et vidit deus lu-
cē quia bona est. **S**i ergo querimus
quis fecerit. deus est: si p̄ quod fecerit
dixit fiat et facta est. **S**i quā fecerit
quod bona est. **N**ec auctor est excellē-
or deo: nec ars est efficacior dei verbo:
nec causa melior quā ut bonū crearetur
a bono. **H**ac etiā plato causas condē-
di mūdū iustissimā dicit. ut a bono deo
bona opa fierēt: siue ista legerit. siue
ab his qui legerāt forte cognouerit
siue acerrimo ingenio inuisibilia dei
p̄ ea quod facta sūt intellecta aspexerit:
siue ab his quod ita aspexerint ipse di-
dicerit. **Ca. xxii.**

Hanc tū causā id ē ad bona cre-
anda bonitatem dei: hanc in quā
causam tā iustā atque p̄doneā quod dilige-
ter considerata et pie cogitata omnes
controuersias querētū mundi originē
terminat. quodā heretici nō viderūt: quod
egenā carnis huius fragilēque morta-
litate. iā de iusto supplicō uementē. dū
ei nō ouerūt plurima offendūt: sicut
ignis aut frigus. aut fera bestia. aut
quod huiusmodi. **N**ec attendūt. quod vel in
suis locis naturisque vigeāt. pulchro-
que ordine disponātur: quā tūque vniuersa
n rerū p̄ suis p̄cōibus de coris tanquā
in omnē rēpublicā conferat. vel nob̄
ipsis si eis congruēter utamur omni dita-
tis attribuūt: ita ut venena ipsa quod p̄
cōueniētiā p̄nicōsa sūt ouerūt ad-
hibita in salubria medicamēta vertā-
tur. quāquā a cōtrario etiā hic quibus
delectātur sic cibo et potus. et ista lux
immoderato et importuno vsu noxia
sentiātur. **S**i nos admonet diuina p̄-
uidētia non res inspicēter vitupare sed
utilitate rerū diligēter inquirere: et ubi
nō ingenū vel infirmitas deficit ita
credē occultā. sic erāt quedā que vix
potuimus inuenire: quod et ipsa utilitas
occultacō aut b̄utilitatis exercitatio

est. aut exaltacōis attricō: cū omīno natura nulla sit malū. nomēq; hoc nō sit nisi p̄uacōis boni: s; a terrenis usq; ad celestia et a visibilib; usq; ad inuisibilia. sūt alijs bonis bona alia meliora ad hoc inēq̄lia ut essent oīa. Deus aut ita est artifex magnus in magms. ut minor nō sit in paruis. q̄ parua nō sua grāditate. nā nulla ē. sed artificis sapiētia menēda sūt: sic in specie visibilib; bonis. si vnū radatur supercilū q̄ p̄mo dū nichil corpi. et q̄ multū detrahatur pulchritudinē: qm̄ nō mole constat. s; parilitate mēbrozū ac dimensione. Nec sane multū mirādū est q̄ hū q̄ nōnullā putat naturā esse quod dā cōtrario exortō p̄pagatā p̄ncipio nolūt accipe istā causam creatōis rerū. ut bonus deus cōderet bona: credentes potius ad emūdāda molimīa rebellāns aduersū se mali extrema necessitate p̄ductū suāq; naturā bonam cōcedo sup̄ andoq; miscuisse: q̄ turpissime pollutā. et crudelissime captiuatā. et opp̄ssam vix mūdet labore magno ac liberet nō tñ totā: s; q̄ eius nō potuit. ab illa inq̄nacōe purgari tegmē ac vinculū futuri hostis victi et inclusi. Sic aut manichēi nō desiperēt et potius insamirēt si dei naturā sicuti ē immutabilē atq; omīno incorruptibilē crederēt cui nocere nulla res possit: animā vero q̄ volūtate mutari in deterius. et peccato corūpi potuit. atq; ita incommutabilis veritatis luce p̄uari. nō dei partē. nec eius nature que dei est. s; ab illo conditā lege imparē dicitōri: xp̄iana sanitate sentirēt. **Ca. xxiii**

Sed multo est mirandū amplius q̄ etiā quidā qui vnū nobiscum credūt oīm p̄ncipiū esse rerū. nullāq; naturā q̄ nō ē qd̄ deus nisi ab illo conditore esse non posse: noluerūt tñ istā causā fabricādi tā bonā ac simplicē bene ac simpliciter credē ut deus bo-

nus dederet bona. et essent post deū q̄ nō essent qd̄ ē deus: bona tñ q̄ nō faceret nisi bonus. **S**; aīas dicūt nō quidē partes dei s; factas a deo. peccasse a dōditore recedēdo. et diuersis p̄gressib; p̄ diuersitate peccatoz a celis usq; ad terras. diuersa corpa. q̄ vincula meruisse: et hunc esse mundū eāq; causam mūdi fuisse faciēdi: nō ut dederēt bona: s; ut mala cohiberēt. **I**me origenes iure culpāt. **I**n libris enim quos appellat patriarchon id ē de p̄ncipijs hoc sensit. hoc scripsit. **V**bi plus q̄ dici potest miror hōiem i ecclesiasticis literis tā doctū tā exercitatū. non attēdisse p̄mū q̄ hoc esset orarū sc̄pture huius tāte auctoritatis int̄comi q̄ p̄ oīa opa dei subiūgēs. et vidit deus q̄ bonū ē opletisq; omib; inferēs. et vidit deus omīa q̄ fecit et erat valde bona. nullā aliā causam faciēdi mūdi intelligi voluit nisi ut bona fierēt a bono deo: vbi si nemo peccass; tantūmō naturis bonis ess; mūdos ornatus et plenus: et q̄ peccm̄ est nō ideo cūcta sūt impleta peccis cū bonozū lōge maior numerus i celestib; sue nature ordinē fuer: nec mala volūtate q̄ nature ordinē seruare noluit ideo iusti dei leges oīa bñ ordinātis effugit: qm̄ sic pictura cū colore nigro loco suo posita. ita vniūitas rerū si quis possit muteri. etiā cū peccatorib; pulchra est: q̄ ius p̄ seipos d̄sideratos sua deformitas turpet. **D**einde vidē debuit origenes. et quicūq; ista sapiūt. si hęc optimo vera ess; mūdi ideo factū. ut anime p̄ meritis peccatoz suoz tāq̄ ergastula quib; penaliter includerētur corpa accepim̄ sup̄iora et leuioza q̄ minus. inferioza et grauiora q̄ amplius peccauerūt demones quo deterius nichil ē. terrena corpa quib; inferius et grauius nichil est potius q̄ hōmies etiam bonos habere debuiss;: nunc vero ut

iocundatur. Est. videt. amat. In eternitate dei viget: in veritate dei lucet: in bonitate dei gaudet. **Ca. xxv.**

Quantum intelligi dicitur hinc philosophia sapientie disciplinam triplicem esse voluerunt: imo triplicem esse advertere potuerunt. Neque enim ipsi instituerunt ut ita esset: sed ita esse potius inueniunt. Cuius una pars appellatur philosophia. altera logica. tertia ethica: quarum nomina latina iam multorum literis frequenter sunt ut naturalis. rationalis. moralisque vocarentur: quas etiam in octavo libro breuiter perstrinximus: non quod sit consequens ut isti in his tribus aliquid secundum deum de trinitate cogitauerunt: quod uis plato primus istam distributionem repisse. et commendasse dicatur. cui neque naturam omnium auctorem. nisi deus uisus est neque intelligentie dator. neque amoris quod bene beateque uiuitur inspirator. Sed certe cum de natura rerum. et de ratione indagare uelutatis. et de bono fine ad quem cuncta que agimus referre debemus. diuersi diuersa sentiunt: in his tamen tribus magnis et generalibus questionibus. ois eorum uersat intentio. Ita cum in unaquaque earum quod quisque sectetur multiplex discrepantia sit opinionum: esse tamen aliquam naturam causam. scientie formam. uite summam. nemo cunctat. Tria que sunt que in unoque homine artifice spectantur ut aliquid efficiat: natura. doctrina. usus. Natura ingenio: doctrina scientia: usus fructu diiudicandus est. Nec ignoro quod proprie fructus fructus. usus utentis sit atque hoc interesse uideat. quod ea re frui dicimur que nos non ad aliud referenda per seipsum delectat: uti uero ea re quam propter aliud querimus. Unde temporalibus magis utendum est quam fruendum. ut frui mereamur eternis: non sicut pueri qui frui uolunt numero. uti autem deo: quoniam non numero propter deum impediunt. sed deum propter numerum colunt. Verum tamen

eo loquendi modo quem plus obtinuit consuetudo: et fructibus utimur: et uisibus fruimur. Nam et fructus iam proprie dicitur agrorum: quibus utique omnes temporaliter utimur. Hoc itaque uisum dixerim in his tribus que in homine spectanda demonstrentur: que sunt natura. doctrina. usus. Ex his propter obtinendam beatam uitam. triplicem ut dixi a philosophis inuenta est disciplina: naturalis propter naturam: rationalis propter doctrinam. moralis propter uisum. Si ergo natura nostra esset a nobis. perfectior et nam nos genuissemus sapientiam nec eam doctrinam id est alium de discendo percipere curarem: et non amor a nobis perfectus. et ad nos relatus. ad beate uiuendum sufficeret: nec bono alio quo fruere uel illo indigeret. Nunc uero quia natura nostra ut esset deum habet auctorem: procul dubio ut uera sapiamus ipsam debemus habere doctorem: ipsam etiam ut beati simus suauitatis intime largitorem.

Et nos quidem non. **Ca. xxvi.** bis tamen non equalis. imo ualde longeque distantem. neque coeternam. et quod breuius totum dicitur. non eiusdem substantie cuius deus est. tamen quod deo nichil sit in rebus ab eo factis natura propius. imaginem dei hoc est illius summe trinitatis agnoscamus: adhuc que reformacione perficienda: ut sit etiam similitudine proxima. Nam sumus: et nos esse nouimus: et id esse ac nosse diligimus. In his autem tribus que dixi: nulla nos falsitas uerisimilis turbat. Non enim ea sicut illa que foris sunt: uel sensu corporis tangimus uelut colores uidentur. sonos audiendo. odores olfaciendo. sapores gustando. dura et mollia contrectando sentimus: quorum sensibiliu etiam imagines eis similes nec iam corporales cogitacione uersamus. memoria tenemus. et per ipsas in istorum desideria occitamus: sicut uelut fantasiaz. uel fantasmatum imaginacione ludicatoria non nichil

esse me: idq; nosse et amare certū est.
Nulla hñs veris acadēmicorū argu-
mentā for̄midētur dicētiū. **Q**uid si fal-
leris? Si enī falloz. sum. **N**am qui nō
est: vtiq; nec falli potest. **A**c p hoc sū:
si falloz. **Q**uia ergo sū: quō esse me fal-
loz. qñ certū est me esse si falloz? **Q**uia
igitur essez q falleret: etiā si fallar p-
culdubio in eo q noui me esse nō fal-
loz. **C**onsequēs aut est: ut etiā i eo q
me noui nosse nō fallar. **H**ic enī noui
esse me: ita noui etiā hoc ipm nosse me
eaq; duo cū amo. eundē q; amorem
quid daz terciū imparis estimacōnis
eis. q; noui rebus adūgo. **N**eq; enī
falloz amare me. cū i hñs q amo nō
falloz: quāq; et si illa falsa essent: fal-
sa me amare verū esset. **N**am quo pa-
cto recte rep̄benderer. et recte p̄bi-
berer ab amoē falsoz: si me illa ama-
re falsū esset? **C**ū v̄ro et illa v̄ra atq;
certa sūt: q; dubitet. q; eorū cū amā-
tur. et ip̄e amor verus. et certus est: **T**ā-
p̄orto nemo est qui esse se nolit: q; nes-
mo est q nō beatus esse velit. **Q**uō enī
p̄t beatus ēē: si nichil sit? **C**a. xxvii.
Tax̄ro vi quadaz naturali ipm esse
iocundū est: ut nō ob aliud et hñ qui
miseri sūt nolint interire: et cū se mise-
ros esse sentiāt. nō seipos de rebz: sed
miseriā suā potius auferr̄ velint. **I**llis
etiā q et sibi miserimi apparēt. et pla-
ne sūt: et nō solū a sapiētibz qm stulti-
verū et ab hñs q se beatos putāt mi-
seri iudicātur. q; paupes et medici sūt:
si quis immortalitatē daret. quo nec
ip̄a miseria mōeret. p̄posito sibi. q; si
i eadē miseria semp esse nollēt nulli.
et nusq; essent futuri. s; om̄ino peritu-
ri: p̄fecto exultarēt lenicia: et sic semp
eligerēt esse q; om̄ino nō esse. **D**iuus
rei testis est: notissimus illozū sensus.
Sñ enī mori metuūt. et malūt i illa
erūna viuē q; eam morte finire: nisi q;
satis apparet qñtū refugiat natura nō

esse. **A**tq; ideo cū se nouerit esse mo-
rituros p magno beneficio. sibi hanc
i se pendi misericōiā desiderāt: ut aliqñ-
to p̄ductus i eadē miseriā viuāt tar-
diusq; moriātur. **P**roculdubio ergo
indicāt immortalitatē saltē talē q nō
habeat finē mēdicitatis: qñta grati-
lacōe susciperēt. **Q**uid aialia etiā irra-
cōnabilia quibz datū nō est ista cogi-
tare: ab immensis draconibz usq; ad
exiguos v̄miculos? **N**ōne se esse vel-
le: atq; ob hoc interitū fugere om̄ibz
quibz possunt motibz indicant. **Q**uid
arbutta om̄esq; frutices quibz nullus
est sensus ad vitandā manifesta mo-
cōne p̄niciēs? **N**ōne ut i auras tutim
acuminis germē emittāt: aliud terre
radicitus affigūt. quo alimentū tra-
hant. atq; suū quodāmodo esse cō-
seruēt? **I**pa postremo corpa quibz nō
solūmodo sensus nec vlla saltē semi-
nalis est vita: ita tñ vel exiūt i supra
vel i ima descendūt. vel librātur i me-
dijs: ut essentiā suā vbi scdm naturaz
possunt esse custodiāt. **T**ā v̄ro nosse
qñtū amet quāq; falli nolit humana
natura vel hñc i intelligi p̄t: q; lamen-
tari quisq; sana mēte mauult. q; leta-
ri i amētia. **Q**ue vis magna atq; mi-
rabilis mortalibz p̄ter hoies animā-
tibz nulla est: licet corz quibusdā ad
istā lucē cōtuenā multo q; nobis sit
acrioz sensus oculozi: s; lucē illā i cor-
poreā d̄tingē nequeūt qua mens n̄ra
quodāmodo radiat: ut de hñs om̄i-
bus recte iudicare possimus. **N**am i
quantū eā capimus: i tantū id possu-
mus. **V**erū tñ iest sensibz irracōna-
bilū animātiū scientia nullo modo: at
certe scientie quedā similitudo: cete-
ra aut rerū corpaliū nō q; sentiūt. sed
q; sentiūtur. sensibilia nūcupata sūt:
quozū i arbuttis hoc simile ē sensibz
q; alūtur et gignūtur. **V**eruntamē et
hec om̄ia corpalia latentes i natura

... habent: s; fo-
... hñs mundi hñs
... fenoia d̄- fenoia d̄-
... ut p̄ eo q; nosse n-
... nōtē velle vidēā
... si capis ita capim-
... senu corpa iudice
... enī alū m̄nos b-
... gē p̄stanoem qu-
... tonamus: vlla p̄ m-
... multa p̄ cas p̄uic-
... sus offiā nō acōz;
... nē auro nō sp̄ran-
... sus fauō nō v̄lūc-
... accōt. h̄me et ē- e-
... sus h̄me amo: atq;
... h̄me certus sūt
... Ed de duobz v-
... nōnaa quāz amē-
... ad modū cū m̄ cet-
... sūt corz: rep̄at et h-
... cū similitudo: qñtū su-
... nō rō v̄lā ē p̄stula
... de amo: aut quo am-
... amo: aut nō d̄ctū ē
... nō p̄ am̄is: quo i-
... d̄us am̄is: ip̄e ma-
... enī v̄r bonis merito
... boni d̄ctū quod d̄ctū
... nob̄is nō a ip̄m a
... fenoia: quo amam-
... m̄ amam̄is: ēst em̄
... tū q; amandū nō ē
... odit m̄ se quā illa ama-
... q; amandū ē. **S**olum
... i vno t̄v̄ic: at t̄v̄ic t̄v̄ic
... lo p̄h̄ent: quo d̄ v̄v̄ic
... t̄v̄ic quo male v̄v̄ic
... f̄h̄i f̄at: et i t̄v̄ic nō
... q; v̄v̄ic. **S**i enim p̄
... corat v̄v̄ic n̄ q; sc̄m le-
... coramus: idq; ēst f̄v̄ic
... t̄v̄ic sc̄m t̄v̄ic: et nō
... t̄v̄ic d̄ q̄rremus: t̄v̄ic
... f̄v̄ic m̄t̄v̄ic: quod ē f̄v̄ic

causas habent: s; formas varias quibus mundi huius visibilis structura formosa est. sentiēdas sensib; prebēt ut pro eo q; nosse nō possunt. q̄i innotescere velle videātur. **S**; nos ea sensū corpis ita capimus: ut de hīs non sensu corpis iudicemus. **H**abemus enī aliū interioris hōis sensū. isto lōge p̄stantiorem. quo iusta vel iniusta sentimus: iusta p̄ intelligibile sp̄cie: iniusta p̄ eius p̄uacōz. **A**d huius sensus officiū. nō acies pupille. nō forāme auriculę. nō spiramē narū. nō gustus faucū. nō vllus corporeus tactus accedit. **I**bi me et eē. et hoc nosse certus sū: et hoc amo: atq; amāe me similiter certus sum. **Ca. xxviii.**
Sed de duob; illis essentialē et noticiā quātū amētur ī nobis. et quē admodū etiā in ceteris rebus q̄ infra sūt. eoz. repiāe et si differēs. quedā tñ similitudo: q̄ntū suscepti huius operis racō visa ē postulaē satis diximus. **D**e amore autē quo amāe: vtrū et ipse amor amē. nō dictū est. **A**mae autē et hīc p̄bamus: quo ī hōib; q̄ rectius amātur. ipse magis amāe. **N**eq; enī vir bonus merito dicāe qui scit qd bonū est: s; qui diligit. **C**ur ergo et in nobis ipis nō et ipm amōe nos amāe sentimus: quo amamus. quēqd bonū amamus. **E**st enī q̄ amor quo amatur qd amandū nō est: et istū amōez odit in se qui illū amat quo id amāe. qd amandū ē. **P**ossunt enī ambo esse in vno hōie: et hoc bonū ē hōi. ut illo p̄ficiēte quo bñ viuimus. iste deficiat quo male viuimus: donec ad p̄fectū sanet. et in bonū cōmutet omne qd viuimus. **S**i enim peccōra essemus carnalē vitā et qd scdm sensū eius est amaremus: idq; esset sufficiēs bonum nrm: et scdm hoc cū es; nobis bñ. nichil aliud q̄reremus. **I**tem si arbores essemus. nichil quidē sentiētes motū

amare potuissemus: verūtamē id q̄ appetere viderem: quo feracius essemus vberiusq; fructuose. **S**i essem; lapides. aut fluctus. aut ventus. aut flāma: vel qd huiusmodi. sine vllō qd de sensu atq; vita: nō tñ nobis de esset q̄i quidā nroz. locoz. atq; ordimis appetitus. **N**ā vltut amoēs corpim. momenta sūt ponderū: siue deorsū grauitate: siue sursum leuitate nitāt. **I**ta enī corpus pondē sic animus amore fertur: quocūq; fertur. **Q**m igitur hōies sumus. ad nri creatoris imagmē creati. cuius ē vera eternitas eterna veritas. eterna q̄ vera caritas est: quia ipse eterna et vera et cara trinitas neq; cōfusa. neq; sepata in hīs quidē rebus que infra nos sunt. qm et ipa nec aliquo mō essent. nec aliqua sp̄cie continerēt. nec aliquē ordimē vel appetere vel tenerē nisi ab illo facta essent qui sume est. q̄ sume sapiēs est. qui sume bonus est. tanq; p̄ omnia qui fecit mirabili stabilitate currens. q̄i quedā eius alibi magis. alibi minus impressa vestigia colligamus: in nobis aut ipis eius imagmē otuentes. tanq; minor ille euāgelicus filius ad nos metipos reuerſi surgamus: et ad illū eamus. a quo peccando recesseramus. **I**bi esse nrm non habebit mortem: ibi nosse nrm nō habebit errorē: ibi amare nrm nō habebit offensionē. **N**unc aut tria ista nra quāuis certa teneamus nec alijs ea credamus testib; s; nos ipi p̄sentia sentiamus atq; interiore vracissimo cernamus aspectu: tñ quādiu futura vel vtrū nunq; defutura. et quo si bene quo aut si male puentura sint. qm p̄ nosipos nosse nō possumus. alios hīc testes vel q̄rimus vel habemus: de quozū fide cur nulla debeat esse dubitacō nō est iste s; posterior erit diligentius differendis locus. **I**n hoc aut libro de ciuitate que

nō pegrinatur in huius vite mortalitate sed immortalis semp in celis est. id est de angelis sanctis deo coherēbus qui nec fuerūt vnq̄. nec futuri sūt desertores: inter quos et illos q̄ eternā lucem deserētes tenebre facte sūt deū p̄mitus diuississe iam diximus: illo adiuuante qd̄ cepimus explicemus.

Tlli quippe angeli sancti **Ca. xxix.** nō p̄ v̄ba sonātia deū discūt: s̄ p̄ ip̄as p̄sentia immutabilis veritatis: hoc est verbū eius v̄mgenitū. Et ip̄m v̄bū et p̄rem et eorū spiritū sanctū eāq̄ esse inseparabile trinitatē. singularisq̄ in ea p̄sonas esse vnā substantiā. et tñ omēs nō tres deos esse s̄ vnū deū ita nouerūt: ut eis magis ista q̄ nos ip̄i nobis cognū sumus. Ip̄am q̄ creaturā melius ibi hoc ē in sapiētia dei tanq̄ arte qua facta sūt. q̄ in ea ip̄a sciunt: ac per hoc et seipos ibi melius q̄ i seipis.

Verūtamenē et i seipis sciūt. facti sūt enī: et aliud sūt q̄ ille qui fecit. Ibi ergo tāq̄ in diurna cognōcōe: in seipis aut tanq̄ in v̄p̄tina: sic iā supradiximus. Quidē enī differt utrū in ea rācōe cognoscat aliquid scdm̄ quā factū est: an in seipo. Sicut aliter satur rectitudo lineaz̄ seu veritas figurarū: aliter cognoscat̄ cū intellecta cōspiciat̄: aliter cū in puluē scribit̄. Et aliter iusticia in veritate incommutabili: aliter in aia iusti. Sic deinde cetera: sicut firmamentū inter aq̄s superiores qd̄ celū vocatū est: sicut deorsū. aquarū ogeries. terreq̄ nudacō. et herbarū institucō atq̄ lignozū: sic solis ac lune stellarūq̄ condicō. sicut aquis aialū. volucrū sc̄z atq̄ piscū beluarūq̄ natantiū. sicut quozūq̄ in terra ḡdientū atq̄ repentiū: et ip̄ius homis qui cunctis in terra rebus excelleret. Omnia hec aliter in v̄bo dei cognoscuntur ab angelis vbi habēt causas rācōnesq̄ suas id ē scdm̄ quas facta sunt

incommutabiliter p̄manētes. aliter in seipis: illa clarioze. hac obscurioē cognōcōe velut artis atq̄ operū: que tñ opera cū ad ip̄ius creatoris laudem veneracōneq̄ referūtur. tanq̄ mane lucessit in om̄ibz̄ oculis contēplantiū.

Hec autē p̄ter sena **Ca. xxx.** trij numeri p̄fectōne eodem die sexies repetito sex diebz̄ p̄fecta narrantur: nō qz̄ deo fuit necessaria mora tēporū q̄i qui nō potuerit creāe oīa simul q̄ deinceps congruis motibus pagerēt tempa: s̄ qz̄ p̄ senariū numerū est operū significata p̄fectio. Numerus quippe senarius p̄mus cōpletur suis partibz̄ id ē sexta sui parte. et tertia. et dimidia que sūt vnū et duo et tria: q̄ in sumā ducta sex sūt. Partes autē in cōsideracōne numerorū ille intelligēde sūt q̄ quote sūt dici p̄t. sicut tertia. quarta. et deinceps aliquo numero denomiato. Req̄ enī exēpli gratia qz̄ i nouenaio numero quarta pars aliqua eius ē. ideo dici p̄t quota eius sit: vnū aut potest. nam nona eius est: et tria potest nam tertia eius est. Cōiūcte vero iste due partes eius nona sc̄z atq̄ tertia. id est vnū et tria: longe sūt a tota sumā eius qd̄ ē nouem. Itēq̄ in denario q̄ternarius est aliqua pars eius. s̄ quota sit dici non potest: vnū aut p̄t. Nam decima pars eius ē. Habz̄ et quītā. qd̄ sūt duo: habet et dimidiā qd̄ sunt quīq̄: sed hec tres partes eius decima et quītā et dimidia. id est vnū et duo. et quīq̄ simul ducte nō oplent decem: sūt enī octo. Duodenarij vero partes numeri in sumā ducte: trāseūt eū. Habz̄ enī duo: decimā qd̄ est vnū. habet sextā q̄ sūt duo. habz̄ et quartā que sūt tria habz̄ tertiā q̄ sūt quātoz̄: habz̄ dimidiā que sūt sex. Vnū et duo et tria et quātoz̄ et sex: nō duo deā. s̄ amplius id ē sex decim sūt. Hoc breuiter commemorādū

putavi ad omēdandā senarij numeri pfectōne qui p̄mus ut dixi partibꝫ suis in sūmā redactis ip̄e p̄ficiat: in quo p̄fecit deus opa sua. **S**onde racō numeri contēnēda nō est: q̄ in multis sanctarꝫ locis septuraz q̄ magni estī māda sit lucet diligēter intuentibus. **N**ec frustra i laudibꝫ dei dictū ē: oīa in mensura et in numero et pondē disposuisti. **Ca. xxxi.**

The septimo autē die id est eodē die septies repetito qui numerus etiā ip̄e alia racōne p̄fectus est dei requies cōmendatur in qua p̄mū sanctificacō sonat: ita deus noluit istū diē in vllis suis opibꝫ sanctificare: s; i requie sua que nō h; vespam. **N**eq; enī ulla creatura est ut etiā ip̄a aliter in dei v̄bo aliter i se cogita faciat aliā velut diurna: aliud velut vespina noticiā. **D**e septenarij porro numeri p̄fectōne dici quidē plurima possunt: sed liber iam iste p̄lixus est: et vereor ne occasione cōpta scientiā n̄am leuiter magis q̄ vtiliter iactare velle videam. **D**abenda ē itaq; racō moderacōnis atq; grauitatis: ne forte cū de numero multū loq̄mur mensurā et pondus negligere iudicemur. **H**oc itaq; satis sit āmonere: q̄ totus impar primus numerus ternarius ē. totus par q̄ternarius: ex quibꝫ duobꝫ septenarius cōstat. **I**deo p̄ vniūso sepe ponit̄ sicut ē. septies cadit iustus et resurget: id est quotiēscūq; ceciderit nō perit. **Q**d nō de iniquitatibꝫ s; de tribulacōnibꝫ ad hūilitatē p̄ducētibꝫ intelligi voluit. **E**t septies in die laudabo te: qd̄ alibi alio mō dictū ē. semp̄ laus eius in ore meo: et multa huiusmōi i diuinis auctoritatibꝫ repiūtur: in quibꝫ septenarius numerus ut dixi p̄ cuiusq; vniuersitate poni solet: p̄pter hoc eodem septenario numero significatur sp̄s sanctus: de quo dñs ait. docebit vos

omēz veritatē. **I**bi requies dei: qua requiescatur in deo. **I**n toto quippe id est in plena p̄fectione requies: in parte aut labor. **I**deo laboramus. q̄ diu ex pte sumus: sed cū venerit qd̄ p̄fectus est qd̄ ex pte est euacuabit̄. **H**inc est q̄ etiā septuras istas cū labore rimamur. **S**ancti vero āgeli ad quorū societate et gregacōz in hac p̄gnacōne laboriosissima suspiramus: sic habent p̄manēdi eternitatē. ita cognoscendi facilitatē: et requiescendi felicitatē. **H**inc difficultate q̄ppe nos adiuuat: qm̄ spiritualibꝫ motibꝫ puris et liberis nō laborat̄. **Ca. xxxij.**

Nequis autē ostendat et dicat. non sanctos angelos esse significatos in eo qd̄ scriptū est. fiat lux et facta est lux: s; quālibet lucē tūc p̄mā factā ēē corporeā aut op̄met̄ aut doceat: angelos autē p̄us esse factos nō tm̄ ante firmamentū. qd̄ inter aquas et aq̄s factum appellatū est celū. s; ante illud qd̄ dictū est in p̄ncipio fecit deus celū et terrā: atq; illud qd̄ dictū ē in p̄ncipio. nō ita dictū esse tanq̄ p̄mū hoc factū sit. cū ante fecerit angelos: s; q̄ omīa in sapiētia fecit qd̄ est v̄bū eius. et ip̄m sc̄ptura p̄ncipiū noiāuit. sic ip̄e in euāgelio iudeis q̄rentibꝫ quis esset respōdit esse se p̄ncipiū nō ecōtrario referam contēcōnē: maxie q̄ hoc delectat plurimū. q̄ etiā in sūmo exordio sancti libri geneleos trinitas omen datur. **C**um enī ita dicit̄. in p̄ncipio fecit deus celū et terrā. ut p̄ fecisse intelligat̄ in filio. sicut testat̄ psalmus vbi legit̄ q̄ magnificata sūt opa tua dñe. omīa in sapientia fecisti: cōuenientissime paulopost ommemorat̄ etiā sp̄s sanctus. **C**ū enī dictū est: qualē terrā p̄mitus fecerit. vel quā molē materiāue future ostruct̄ om̄is mūdi celi et terre noiē nūcupauerit: subiciēdo terra aut erat inuisibilis et incōposita

et tenebre erant sup abissum: mox ut
trinitatis cōmemoracō compleretur.
spūs inq̄t dei ferebat sup aquā. Pro-
inde ut uolet quisq; accipiat qd̄ ita p-
fundū est ut ad exercitacōz legētiū a
fidei regula nō oberrātes pluēs possit
generare sentētiās: dei tamē angelos
sanctos in sublimib; sedib; non qui-
dē deo coeternos. s; tñ de sua sempiter-
na. ⁊ uera felicitate securos. ⁊ certos cē
nemo ambigat: ad quorū societatem
p̄tinere paruulos suos dñs docēs. nō
solū illud ait erūt equales angelis dei
uerū ipi q̄s angeli qua cōtēplacōne
fruantur ostendit ubi ait. Videte ne
contēnatis vnū ex pusillis istis: dico
aut̄ uobis: q; angeli eorū semp uideēt
faciē p̄ris mei q̄ in celis ē. ¶ Ca. xxxiii.

Decasse aut̄ quosdāz angelos
et in huius mūdi ima detrusos
qui eis uelut carcer ē. usq; ad futurā in
die iudicij vltimā dānacōz ap̄lus pe-
trus ap̄tissime ostēdit dicens. q; deus
angelis nō pepcit peccātib;: s; carceri-
bus caliginis inferni detrudēs tradi-
dit in iudicō p̄mēdos reseruari. In-
ter hos ergo et illos dñi et ope uel p̄-
scientiā diuississe quis dubitet. illosq;
lucē merito appellari q̄s cōtradicat:
qñquidē nos adhuc i fide uiuētes. et
eorū eq̄litate. sperātes utiq; nōdū te-
nētes. iā lux dicti ab ap̄lo sumus: fuit
istis enī aliqñ inq̄t tenebre: nūc aut̄ lux
in dño. Istos uero detrores tenebras
ap̄tissime nūc pari p̄fecto aduertūt
qui p̄iores esse hōmib; inhdilib; siue
intelligūt. siue credūt. Quapropter
et si alia lux i isto huius libri loco in-
telligenda est. ubi legimus ubi dix-
it deus fiat lux. et alie tenebre signifi-
cate sūt in eo q; scriptū est diuissit deus
inter lucē ⁊ tenebras: nos tñ has du-
as angelicas societates. vnā fruente
deo. aliā tumentē tipo: vnā cui dicitur.
adorate eū omēs angeli eius. aliam

cuius p̄nceps dicit hec omnia tibi da-
bo si p̄stratus ad oraueris me: vnā
dei sancto amore flagrante; alteram
p̄prie celsitudinis immūdo amōe fu-
mantē. et qm̄ sicut sc̄ptū est. deus si p̄-
bis resistit. hūilib; aut̄ dat gratiā: il-
la in celis celorū habitantē. istā inde
deiectā i hoc infimo aereo celo tumul-
tuantē: illā lumiosa pietate tranquillā
istā tenebrosis cupiditatib; turbulē-
tā: illā nutu dei clementer subueniēte
iuste uiscerentē. istā suo fastu s̄bdēdi
et nocendi libidine estuantē: illam ut
quantū uult consulat dei bonitati mi-
nistriā istā ne qñtū uult noceat dei po-
testate frenatā: illā huic illudentē.
ut nolēs p̄sit. p̄secucōmib; suis. hanc
illi inuidentē cū p̄gnos colligit su-
os. Nos ergo has duas societates
angelicas inter se dispares atq; con-
trarias. vnā et natura bonā. ⁊ uolūta-
te rectā. aliā uero natura bonā s; uolū-
tate puerfam. alijs manifestionib;
diuinaꝝ sc̄pturarū testimonijs de-
claratas. q; etiā i hoc libro cui nomē est
genesis. lucis tenebrarūq; uocabulis
significatas existimauimus: etiā si a-
liud hoc loco sensit forte q; scripsit nō
est inuolūter obscuritas huius p̄tra-
ctata sentētie: q; et si uolūtatē aucto-
ritatis libri huius indagare neq; ui-
mus. a regula tñ fidei q; p̄ alias eius-
dē auctoritatis sacras literas satis fi-
delib; nota ē. non abhorruimus. Et si
enī corporalia cōmemorata sūt opa dei
habēt p̄culdubio nōnullā similitudi-
nē spiritaliū sc̄dm q; dicit ap̄lus: oēs
enī uos filij lucis estis et filij diei: non
sumus noctis neq; tenebrarū. Si aut̄
hoc sensit etiā ille q; sc̄psit ad p̄fectio-
re disputacōis ordinē n̄ra puenit in-
tencō: ut homo dei tā eximie diuineq;
sapiētie imo p̄ eū spūs dei in omemo-
randis opibus dei que oīa sexto die
dicit esse p̄fecta nullo modo angelos

ptermississe credat. siue in principio
 qz primo fecit. siue quod conuenientius
 intelligitur in principio qz in verbo vni-
 genito fecit. scptu sit. in principio fecit
 deus celu et terra quibz noibus vni-
 salis e significata creatura. vel spiritua-
 lis vel corporalis qd est credibilis. vel
 magne due partes mundi quibz omnia
 que creata sut dntur: ut pmtus ea
 tota pponeret. ac deinde partes eius
 secundu mysticu dieru numeru exeq-
 retur. **Ca. xxxiiij.**

Quanq nonnulli putauerint a-
 quaru noie significatos quoda-
 mo ppos angeloru: et hoc esse qd di-
 ctu est. fiat firmamentu inter aqua et
 aqua. ut sup firmamentu angeli intel-
 ligatur: infra vero vel aque iste visibi-
 les. vel maloru angeloru multitudine. vel
 oim hoim gentes. Qd fita est: no il-
 lic apparet vbi facti sut angeli. s; vbi
 discreti: quauis et aquas. qd pueris-
 sime ac impie vanitatis e negat qui-
 dem factas a deo. qm nusq scriptu est.
 dixit deus fiat aque: qd possunt simili-
 vanitate etia de terra dice. nusq eni
 legit. fiat terra: sed inquit scptu est
 in principio fecit deus celu et terra. **N**-
 lic ergo aqua intelligenda e. Vno
 eni noie vtriusq opbensu est. Nam ipse
 est mare. sicut in psalmo legit et ipse
 fecit illud: et arida id est terra manus
 eius fixerunt. S; hij qui i noie aqua-
 ru que sup celos sut angelos intelli-
 gi volut ponderibz elemetoru moue-
 tur: et ideo no putat aquaru fluuda
 grau e qz natura i superioribz mundi locis
 potuisse ostendi. Qui scdm racoes suas.
 si ipsi hoim facere possent. no ei pitui-
 ta qd greci flegma dicat. et tanq m
 elemenis corpis nri aquaru vice obti-
 ner: in capite poneret. vbi eni sedes est
 flegmatis. scdm dei opus vtiqz aptissi-
 me. scdm istoru aut dicitur tam ab-
 surde: ut si hoc nesciremus et hoc libro

similiter scptu esset. qz deus humores
 fluudu et frigidu ac p hoc grauez in
 supiore omibz ceteris humani corpis
 parte posuerit. isti trutinatores elem-
 toru nequa qz crederet: et si auto: itati
 eiusde scpture subditi essent. aliquid
 aliud ex hoc intelligendu esse cense-
 rent. S; qm si diligenter singula scru-
 temur at; tractemus. qm in illo diuino
 libro de ostitucoe mundi scripta sunt.
 et multa dicenda. et a pposito consti-
 ti opis longe digrediedu est: iamqz de
 duabz istis diuersis inter se atqz con-
 trarijs societatis angeloz. in qui-
 bus sut quedam exordia duaz etiam
 in rebus huamnis ciuitatu de quibz de-
 inceps dicere institui. qntu satis esse
 visu est disputaumus: hunc qz libru
 aliquado claudamus.

Explicit liber vndecimus.
Incipiunt capitula libri. xij.

- i **De vna bonoru angelorum qz natura.**
- ii **Nulla essentia deo esse contraria qz ab eo qui sume est et sp est: hoc totu videtur diuersu esse qd no est.**
- iii **De inimicis dei non p natura s; p contraria volutate: que cu ipis nocet bone vtiqz nature nocet qz viciu si no nocet no est.**
- iiii **De natura irracionaliu aut vita carentiu qm suo genere at; ordme ab vniuersitatis deore no discrepat.**
- v **Qd i omi natura specie ac mo laudabilis sit creator.**
- vi **Que causa sit bntudinis angeloru bonoru: et que causa sit miserie angeloru maloru.**
- vii **Causaz efficientem male volutatis non esse querenda.**
- viii **De amore puerlo quo volutas**